

Subay, Şoför, Fırıncı, İşçi, Yargıç, Gazeteci ve Avukat: Doğan Tanyer

Turan TANYER

Onunla hergün gidip geldiğimiz adliye koridorlarında tanıştık. ‘*Son Posta*’ gazetesinin zabıta ve adliye muhabirliğini yapıyordu. Gayet sakin mizacının ve olgun tavırlarının arkasında üzücü bir hayat hikayesi olduğunu tahmin etmek mümkün değildi. Zaman geçtikçe arkadaşlığımız arttı. Doğan Tanyer’in gazetecilik sahasında hakikaten fazlası ile çalıştığı, yılmadığı görüliyordu. Saat 7.30’da ona karakolda rasladığım gibi, gece karanlığında suçüstü mahkemesinde de Doğan’ı bulabilirdik. Onun arkadaşlarını hiç bir zaman kırmadığını da söyleyebilirim.

Doğan Tanyer bir gün, yine adliye koridorlarında bana hayat hikayesini ve uğradığı haksızlığı anlatmıştı. Yalnız, geçen yıl onun ordudan tardına sebep olan kanun B.M. Meclisi tarafından kaldırıldığı zaman beraberce sevinmiştik.

Evvvelki akşam matbaada çalışırken Ankara muhabirimizden gazetemize; adalet komisyonunun Doğan Tanyer’in affedildiğine dair kararı haber olarak geldi. Ve artık ben de onun hayat hikayesini kendi ağzından sizlere duyuruyorum..”

Vatan gazetesinin “Adliye ve Polis Muhabiri” Yılmaz Çetiner’in haber-röportajı, gazetenin 19 Aralık 1952 tarihli nüshasında yayımlanmış. Üç sütun üzerinden. Şöyle bir başlığı var: “Mesleğine ve sevgilisine aşık bir teğmenin hayat hikayesi”. Başlığın üzerine de bir fotoğraf konulmuş. Eşiyle evlendikleri yıl çekti oldukları bir fotoğraf.

Binbaşı Ahmet Tevfik Bey

Ahmet Tevfik Bey 1884 yılında Kayseri’de doğmuş, Harp Okulu’nu bitirmişti. Orduya subay olarak katıldıktan sonra çeşitli yerlerde görev yaptı. Bayburtlu Hatice Kadriye

Bir yaşındayken, Giresun, 1922

Hanım ile 1912’de evlendi. İlk çocukları Turan 1914’de doğdu. Baba Ahmet Tevfik Bey Kırşehir’de Jandarma Komutanı iken 11 yaşında vefat etti. İkinci çocuğu Mustafa Doğan ise 1921’de Giresun’da doğdu.

Türk siyasi hayatının renkli simalarından Osman Bölükbaşı, 1970’li yıllarda, bu satırların yazarına, konu açıldığında, Binbaşı Ahmet Tevfik Bey’i, amcamı, en ufak ayrıntısına kadar anarak, kendisiyle ilkokulda aynı sırada oturduklarını, öldüğünde çok ağladığını anlatmış, daha bilmediğim pek çok ayrıntı bilgi vermişti. Bölükbaşı’nın hafızasındaki bu kudret karşısında, içimden, “Pes” demiştim!

Ahmet Tevfik Bey, 1926’da sonlarında Bitlis’e Jandarma Komutanı olarak atandı. O yıllar Bitlis ve civarı iller çok karışıktı. Oğlu Doğan Tanyer, Kırşehir’de başladığı ilkokulu Bitlis’de

bitirdi. “Bitlis İkinci İlmektebi” nden verilen 10 Birincikanun 1930 tarihli “Şhadetnamesi” nde, doğduğu yıl “333” olarak gösterilmiş ise de, gerçek yıl “337” idi. Okuma yazmayı küçük yaşta çözmüş, yaşı küçük olduğundan, dört yaş büyük gösterilip, ilkokula girmesi sağlanmıştı. Bu şekilde, ilkokulu bitirdiğinde dokuz yaşındaydı.

1930 yılında İstanbul’a dönüldü. Ahmet Tevfik Bey emekliliğini istemişti. Cephelerde geçirdiği yılların yorgunluğu, aldığı yaralar, onu sinirli bir insan yapmıştı. Fatih civarında bir eve yerleştiler. Ahmet Tevfik Bey bakkal dükkanı açtı.

Oğlu Doğan, yaşı küçük olduğundan, bir yıl ortaokula verilmedi. 1931’de Maltepe Askeri Lisesi’ne yazıldı. Orta kısım öğrencisiydi.

Askeri Lise’de

Aslında babası oğlunun askeri okulda okumasını istemiyordu. Kendi subaylığı öylesine yıpratıcı, çetin geçmişti ki, bu yüzden oğlunun askeri okulda okumasına, subay olmasına karşıydı. Fakat babadan habersiz, annesi elinden tutmuş, birlikte okula gitmişlerdi. Yaşının küçük olduğu, babanın izninin gerekliliği, bunlar söylendi. Okul Komutanı,

babasının sınıf arkadaşı çıkmıştı. Anneyi ve Doğan'ı dinledi. *"Peki, Doğan'ın kaydını yaptıralım. Ben Tevfik'le de görüşür, onu ikna ederim"* dedi. Çocuğun hevesini, arzusunu kırmak, yok etmek istememişti.

Nitekim babayla konuştu. *"Çocuk asker olmayı çok istiyor"* dedi. Tevfik Bey istemeye istemeye razı oldu.

Doğan sınıfının yaş ve fizik olarak en küçüğüydü.

Derslerine düzgün çalışıyor, öğretmenlerini seviyordu. Arkadaşlarıyla arası iyiydi. Bir zamanlar Kazım Karabekir'in koruduğu, yetim çocuklardan çok öğrenci vardı okulda.

Yıllar böyle geçti.

Edebiyat dersine Namık Kemal'in oğlu Ali Ekrem Bolayır geliyordu. Doğan, ön sırada otururdu. Hocası Ali Ekrem Bey'in ahşap iskemlesinin minderi, ufak şişesi, küçük kadehi onda dururdu. Ali Ekrem Bey sınıfa girmeden minderini iskemleye koyar, hocasını beklerdi. Bolayır gelip oturunca da, küçük şişeyi ve kadehini hocasına verirdi. Şair, ders anlatırken susadığından olacak, şişedeki mayiden boğazını ıslatırdı.

Doğan sınavlarda, ödevlerde hocasından not olarak hep "sekiz" alıyordu. Bir gün bunun nedenini soracak oldu. *"Ben bütün soruları doğru cevaplandırıyorum, hep sekiz veriyorsunuz, neden?"* diye. Bolayır, öğrencisine, *"Babam kadar edebiyat bilen on alır, benim kadar bilen dokuz. Benden sonraki sekiz alır."* demişti. Veya buna benzer bir cevap. "Sekiz" in sırrı bu cevapla çözülmüştü!

Sonunda Maltepe Askeri Lisesi bitti.

Bu arada babası da tekrar orduya dönmüştü. Fatih'te açtığı bakkal dükkanını yürütememiş, iflas etmişti. Harbiye'den sınıf arkadaşı Başvekil

1934'de, Maltepe Askeri Lisesi'nde.

İsmet Paşa'ya mektup yazmış, geçim darlığına düştüğünü anlatmış, tekrar görev verilmesini istemişti. Çok geçmedi; ataması yapıldı. Bursa Askerlik Şubesi Başkanlığı'na getirilmişti.

Bir de acı "olay". Anne Hatice Kadriye Tanyer, 25 Ocak 1937 günü vefat etti.

Harbiyeli

1936 yılında Harbiye İstanbul'dan Ankara'daki yeni binasına taşınmıştı.

Doğan Tanyer'in "Hizmet Cetveli"nde, Harp Okulu'na duhulu, 1 Mayıs 1937 olarak gözüküyor.

Harbiye'de en çok tarih dersini seviyordu. Derse Enver Behnan Şapolyo geliyordu.

Okul dışında tek eğlence, izinli çıktığında gidilen Kulüp ve Yeni sinemalarında izlenen filmlerdi. Özellikle de westernler.

Bir gün bu filmlerin etkisiyle Hollywood'a gidip, kovboy artisti olmaya karar verdi. Bu düşüncesini arkadaşı Nuri'ye açtı. O da kabul etti. Tabii bunun için, Harbiye'den ayrılmak, doğrusu atılmak gerekiyordu. Atılmayı kolaylaştırmak için "deli" numarası yapmaya karar verdiler. Bir sabah bütün okul "içtima" ya çıktığında, iki arkadaş bahçede yoktular. Onlar da okulun damına çıkmışlardı. Damda dolaşiyor, amuda kalkıyor, garip hareketler yapıyorlardı. Bahçedeki öğrenciler, el çırparak, "Deli.. Deli.." diye tezahürata başlamışlardı. İki çocuk öğretmenleri tarafından, yalvar yakar, zor bela damdan indirildiler. Okul yönetimi, öğretmenler, herkes çok üzgündü. Subaylar, "*Çocuklar eğitimin zorluğuna dayanamadılar, çok yoruldular..*" diye konuşuyorlardı aralarında. Okulun revirine kaldırıldılar. Kol kanat gerilmişti iki çocuğa. Tekrar asker ocağına kazandırılmaları için tedaviye başlandı. Özellikle okulun tabip binbaşısı, kendi çocuklarıymış gibi onlarla ilgileniyordu. Revire gittiğinde, onlara "*Yavrularım..*" diye söze başlıyor, ama arkasını getiremiyordu. Çünkü, ikisi de, deli olmaya karar vermişlerdi bir defa. Tabip komutanlarının konuşmasına fırsat vermiyor ve kendisinden hiçbir lafı esirgemiyorlardı.

Fakat bu "delilik" işi uzamış, günler geçiyordu. İki arkadaş okulun "tedavi inadı" karşısında paniğe kapılmaya başladılar. Bir gün aralarında, "*Bu işi çakarlarsa, ne yaparız?*" diye konuşurken, kapının arkasından onları dinleyen binbaşı durumu anladı. Hişimla içeri girdi, "Ulan keratalar, beni bile kandırdınız, günlerdir yedi sülalemin canına okudunuz, yaktım sizi.." diyerek, başlarında bitti.

Delilik numarasını sökmemişti. Ama onları okuldan atmadılar. Karşılarında iki çocuk vardı. Çocukluklarına verdiler. Onlar savaş görmüş, kalpleri zengin, affedici insandıılar.

Bu olaydan geride kalan lakabı oldu: "Deli Doğan". Sınıf, okul arkadaşları yıllar geçip, eksile eksile bir araya geldiklerinde dahi, lakaplarıyla birbirlerine hitap ederlerdi: Deli Doğan, Moruk Sedat (Celasun), Uslu Orhan (Süerdem).. gibi. O da, hem "Deli"

liği, hem de ünlü “Yamyam” dansı ile hatırlanacaktı. “Yamyam” dansı ise şuydu: Öğrenciler bahçede toplanırlar, ateş yakarlardı. Doğan da, soyunur, iri ağaç yapraklarından dikilmiş bir eteklik giyer, ateşin çevresinde hoplar zıplar, öğrenciler de “Tam Tam” diye ses verirlerdi. Aradan uzun yıllar geçtikten sonra bile, 1939 Harbiyelileri sınıf toplantılarında Doğan’dan bu dansı isterler, o günler tekrarlanırdı.

31 Mayıs 1939 tarihinde “Piyade” sınıfına ayrılarak orduya asteğmen rütbesiyle katıldı. Orhan Kabibay, Sedat Celasun, Dünder Seyhan (Gölgedeki Adam), Sezai Okan, Celil Gürkan hep bu devrenin mezunları.

Dönüm Noktası

18 yaşındaki asteğmen, sınıf arkadaşları gibi pek fiyakalıydı. Alman subaylarınkı gibi süperlikli şapkası, astarı bordo renginde uzun pelerini, belinde kılıncı, ayağında parlak çizmeleri ile yanındaki arkadaşları, İstiklal Caddesi’nde dolaşırlardı. Caddenin ve yan sokakların lokalleri kapılarını bu gençlere açarlardı. Yenilir, içilir, 30 liralık asteğmen maaşı iki günde bitiverirdi.

Bu güzel günler kısa sürdü. 7 Aralık 1939’da teğmenliğe nasbı yapıldı. Görev yeri Trakya’daydı. Bulgaristan sınırına yakın bir Piyade Alayı’nda Bölük Komutanı idi artık.

Bu arada acı bir haber aldı. Babası, 1940 yılının 15 Şubat günü vefat etmişti. Ahmet Tefik Bey siroz hastalığına yakalanmıştı. Hastanede öldü.

Sınıra Çanakkale Boğazı taraflarındaki yaşlı topları götürmüşlerdi. Bu kocaman toprakların her birine öküzler koşulmuş, olmayan yollardan, çamura bata çıka yol almışlar, ama görevlerini de tamamlamışlardı. Sınırın ötesinde, yüz metre uzaklıkta, Alman askerinin miğferlerini görüyorlardı. Acaba gelecekler miydi?

Sınırı beklerken, hayatının akışını değiştirecek “olay” anı da gelip çatmıştı. Yılmaz Çetiner’e şöyle anlatmış:

“Almanlar Bulgaristan topraklarından hudutlarımıza kadar inmişlerdi. Biz bu yüzden ancak ayda bir defa izine çıkıyorduk. İstanbula gelişlerimizde kata ibtiyâçlarını giderebiliyor, ne eğlenmeye ne de ailemizle oturmaya vakit bulabiliyorduk. Bu izinli gelişlerin birinde bir öğle üzeri yanan Zeynep Hanım konağında bulunan, Fen Fakültesi’nden öğrenciler yemeğe çıkarlarken bir güzel kız gördüm. Mahrumiyetin bende unutturduğu sevmek hissi o anda canlanıverdi. Biraz da kendime olan itimatla bu güzel kıza sahip olmaya karar verdim. O gece tanıdığım bir aile vasıtası ile Muzaffer’i annesinden istettim. Reddetteler. ‘Subaya kız vermeyiz, bizim kızımız kimyager olacak, mahrumiyete katlanamaz’ dediler.”

Anne Hopalı Lütfiye Hanım ve eşi Jandarmanın Binbaşısı Yaşar Bey, üniversitede okuyan kızlarına kıyamamışlardı. Aslında Binbaşısı Yaşar Yasakul, kızına keman dersleri aldirtan, ona çok düşkün, sessiz, sakin bir insandı. Kızına sormuş, ondan “Ben üniversiteyi bitireceğim, evlenmek istemiyorum” cevabını almıştı. Bunun yanı sıra

kendisinin de bir gerekçesi vardı. Doğan Tanyer'in babası Binbaşı Tevfik, Yaşar binbaşının bölük komutanlığını yapmıştı bir tarihte. "Ben o aksi adamın oğluna, kızımı vermem" diyordu.

"Red" cevabı teğmeni kamçıluyacaktı:

"Bu beni büsbütün alevlendirdi. Öbür akşam kıtama iltihak ettiğim zaman kafamda müthiş bir karar vardı. Hemen bunu tatbika koyuldum ve 7 ay her gece Muzaffer'e bir mektup gönderdim. 223 mektuptan hiç birine cevap istemiyordum. Zira adres de vermiyordum. 7 ay sonra mektubu keserek 1 ay onu mektupsuz bıraktım. Her gün mektup almaya alışmış olan Muzaffer'i; bu bir aylık ihmalin hastalandığını duydum. Nihayet İstanbul'a indim. O gün nişanlandık... Altı ay geçmeden evlenmeye karar vermiştik.

İşte, aksilikler de bu karardan sonra başladı. Çünkü:

"1940 senesindeki kanun bir teğmenin evlenmesine müsaade etmiyordu. (Not: Teğmen cvlilikleri hep gizli kıyılırdı.) Bizim için ise evlenmek artık bir mecburiyet haline gelmişti. Sivil nikah kıymak üzere evlenme memurluğuna müracaat ettiğimiz zaman kimin gönderdiğini hala tayin edemediğimiz bir mektup bize gösterildi. Bunda benim subay olduğum yazılı idi. Böylece arzumuz suya düşüyordu."

Yıllar sonra bu ihbar mektubunu üvey annesi ile kız kardeşinin gönderdiğini öğrenecekti. Devam ediyoruz:

"Bir gün kıtada bulunduğum sırada askeri mahkeme tarafından celbedildim. Bana, bir kadınla nikahsız yaşadığım ve bu kadını bırakmam lazım geldiği söylendi. Halbuki karım, namuslu; dürüst ve iyi bir ailenin münevver bir kızı idi. Ve ben onun için 'bırakırım' demeyi bile ihanet sayardım. Çünkü onu seviyordum.. Mahkemem 3 sene sürdü. Nihayet karımla nikahsız yaşamakta ısrar ettiğim sebebiyle ordudan tardıma karar verildi."

Mahkeme heyeti, bu işi Doğan Tanyer'in lehine çözebilmek için çok uğraşmış, davayı uzattıkça uzatmıştı. Ama elden bir şey gelmiyordu.

"Aldığım tard kararının tasdiki 6 ay sonra geldi. Ben bu arada üsteğmen olmuş ve kanunun müsaadesi ile resmi nikahı yapmıştım.."

30 Ağustos 1944 tarihinde üsteğmen olmuştu.

Ama faydası yoktu. Yasa hükmü açıktı. 7 Haziran 1945 günü ordudaki son günü oldu. "Thraç" kararı uygulandı.

Ankara'da ve İzmir'de Geçen Zor Yıllar

Vatan gazetesinin muhabirine anlatmayı sürdürüyor:

"Ordudan ve pek bağlı olduğum bu mukaddes ocaktan ayrıldığım zaman, daha doğrusu tard edildiğim zaman hamisiz ve beş parasızdım. Fakat alnım açık, lekesiz ve vicdanım müsterihtti.

Düşünüyordum: İngiliz Kral tahtını, tacını sevdiği kadın için terketmişti. Ben ise, çocuğum ve sevdiğim kadının istikballerini, şereflerini kurtarmak için sadece bir insanın en medeni

bakakından istifade etmek istemiştim.

Sivil hayatta bir iş yapabileceğimi zannetmiyordum. Nitekim de ilk zamanlar öyle oldu. Sonra, bazı anlayışlarımız her türlü mesleği bize mübah gösteriyordu. Karım bir okulda öğretmenlik yapıyor, aldığı maaş üç nüfuslu aileye yetmiyordu. Ben cemiyet dışı edilmişim. Resmi vazife almama imkan yoktu. 1947 senesinde karımın imkanlarını kendilerine basrebilmek için yanlarından uzaklaşmayı düşündüm. Muvaffak olursam dönecektim. Ankara'ya binbir müşkülülle gittim. Öyle bir devirdi ki; çaldığım kapı yüzüme kapanyordu. İlk işime bir inşaatta amelelikle başladım. İskelelerden üçüncü kata harç taşıyordum. Sonra bir ekmekeçi fırınında hamurkarlık yaptım. Oradan Hamdi ağa adında bir otelinin katibi oldum. Gündeliğim 75 kuruştı. Ayrıca Hamdi ağaya ait fırından; günde bir kilo ekmeke alabiliyordum.

Ankara'da geçirdiğim 6 ay benim hayat üniversitem oldu. Tesellimi Neyzen Tefik'in 'Azab-ı Mukaddes' indeki meşhur 'Münacat', ve 'Geçer' gibi şiirlerini okumakla buluyordum. Bir gün Hamdi ağa benim tahsilli olduğumu anlayınca kovdu. Yine işsiz kalmışım."

Ankara'da geçen aylar acılıydı. Posta Caddesi'ndeki ucuz meyhanelerde akşamları bir-iki bardak şarap ile acısını söndürmeye çalışırdı. O günlerde çekilmiş birkaç fotoğrafı var albümünde. Ankara'da başka bir iş bulamayınca şansını bir de İzmir'de denemeye karar verdi.

"Oradan İzmir'e geçtim. Büyük bir ticarethanede üzüm işletme amelesi oldum. 6 ay içinde işletmenin ustabaşısı ve nihayet müdürü haline geldim. Elime 500 lira kadar maaş geçmeye başladı. Ve ailemi İzmir'e aldım."

Tarım Satış Kooperatüfleri Birliği'nde (TARİŞ), üzüm işletmesinde iş bulmuştu. 1947 yılının yaz aylarında yevmiyeli girdiği bu işte kısa zamanda yükseldi, ücretli statüsüne geçti. İşletmenin müdürlüğüne getirildi. Faal bir insandı. İş dışında Kızılay Derneği'nde, spor kulübünde (Tarişspor) görev yapıyordu. İşletmedeki görevi 1 Ekim 1948 tarihine kadar sürdü. Ailesini İstanbul'dan getirmesinin hemen ardından, "Bir ay sonra sonra işletme kapandı, açıkta kaldık" diye Çetiner'e anlatmış.

Çok geçmeden yine TARİŞ'de, bu defa Kuşat Fabrikası'na memur olarak girdi. Fabrika Kuşadaşı'ndaydı. Oraya gidildi. 1949 yılının son gününe kadar burada çalıştı. Ama şanssızlık yakadan düşmüyordu bir defa. Bu fabrika da kapandı.

"İstanbul'a bu sefer, karım da işsiz olduğu halde döndük."

İstanbul'da önce kayınvaldesinin Fatih'teki ahşap iki katlı eski evine sığındılar. Sonra Karagümrük'te bir ev tutuldu. Eşi, özel ders vererek, dikiş dikerek eve katkıda bulunurken, kendisi de taksi şoförlüğü yapıyordu. Karagümrüklü taksiciler yakın dostuydular.

1947, Ankara'da işsizlik günleri. (kasketli ve hayata endişeli bakan: Doğan Tanyer)

Babıali Günleri

Bir gün yolu Ankara Caddesi'ne düştü. Cağaloğlu'nda, Babıali'deydi artık. Çeşitli gazetelerde muhabir olarak çalıştı. *Vakit*, *En Son Dakika*, *Milliyet*, *Son Posta*...

Gazeteler çalışanlarına çok az ücret ödüyorlardı o yıllarda. Pek çok arkadaşının yaptığı gibi, birkaç gazetede birden çalışıyordu. Her yere koşardı. Adliye, Belediye, Valilik, Emniyet Müdürlüğü... Vali ve Belediye Başkanı Fahrettin Kerim Gökay ("Küçük Vali") geçim sıkıntısı çeken, doğru dürüst ücret alamayan gazetecilere belediyede temizlik işçiliği, bahçıvanlık gibi, yevmiyeli işler verirdi.

Son Posta'nın patronu Selim Ragıp Emeç eli sıkı patronlardandı. Aynı zamanda Demokrat Parti'nin Bursa Mebusuydu. Doğan Tanyer'e pek güvenir, ona "ek" görevler verirdi. Gazetenin iade nüshalarının kantarda tartılması sırasında kantarcıya nezaret etmek görevi! Bu önemli görev anında, kantarın başında Doğan Tanyer durur, gazeteler tartılır, hesap tutulur, sonra da iade nüshalar kağıt hurdacılarına gönderilirdi. Bu iş ve benzeri işler dışında, İstihbarat Şefi "Şimendifer" Sami'in yönlendirmesiyle sağa sola giderdi. Sami Bey'e, "Şimendifer denmesinin nedeni, eski demiryolu çalışanı olmastıydı.

İstanbul Emniyet Müdürü Kemal Aygün, Son Posta muhabiri Doğan Tanyer'e izahat verirken. 3 Ocak 1953

Milliyet gazetesi sahibi Ali Naci Karacan'dan da öyle geçim sağlayacak düzeyde bir ücret alınmazdı. Ama onun fazla parası yoktu. Oğlu Ercüment'i bile bedava çalıştırdı. Oğul Karacan, muhabir Doğan Tanyer'e uğrar, ufak tefek harçlık alır, durumu idare ederdi! Gazetenin başına Abdi İpekçi getirilmişti. 2 Mayıs 1950'de gazete yeni biçimiyle okuyucunun önüne çıktı. Bir yazar kitabında, *Milliyet*'in ilk kadrosunu sayarken, "Doğan Tanyeli" yi de (Soyadı hep yanlış yazılırdı) zikrediyor. (Emin Karaca, *Milliyet Olayı*, İstanbul, 1995, s.71)

Son Posta gazetesine daha sonra geçti. Şunu da belirtelim ki, gazetecilik yıllarında hep sigortasız çalıştı. Yıllar sonra Abdi İpekçi, 1 Nisan 1950 - 26 Şubat 1953 yılları arasındaki sigorta primlerini (Tanyer'in başka gazetelerdeki çalışmalarını da kapsayacak şekilde) yatırarak bir vefa örneği gösterecekti.

26 Şubat 1953 günü Babiali'deki son günüydü.

Yeni Bir Hayata Başlangıç

1951'de, ordudan ihracına yol açan yasa maddesi Anayasa'ya aykırı bulunarak yürürlükten kaldırıldı. Sonra, Adalet Komisyonu bir karar aldı. Bu karara göre, tekrar orduya dönebilecekti. Yılmaz Çetiner şöyle yazıyor:

“Adalet komisyonunun bu adilane kararı karşısında Doğan hakikaten bir çocuk gibi seviniyor ve ‘şu anda 8 yılın ıstırabı ne kadar hafifledi bilsen’ diyordu. Sonra duygularını şöyle anlattı:

- Gazeteciliğe başlamazdan önce, Büyük Millet Meclisi’ne subaylık haklarımın iadesi için verdiğim dilekçeden çok ümidim vardı. Çünkü 14 Mayıs inkılabı, Büyük Millet Meclisi mensuplarını halka yaklaştırmıştı. Nitekim iktidarı almalarının akabinde, benim tard olmama sebep olan kanun maddesi Anayasanın ruhuna aykırı olduğu için kaldırılmıştı. İşte bu bende ilk ümit ışığı oldu. 8 senedir her türlü meşakkat ve ıstırap içinde geçen benim, karımın ve çocuklarımla hayatı adalet komisyonunun hakikaten adil kararı ile kurtulmuş oldu.

Bu hayırlı haberi eve bildirdiğin zamanki, karım ve çocuklarımla durumunu tarif etmeme imkan bulamıyorum.’

Zabta ve adliye muhabiri arkadaşımız Doğan Tanyerin, adalet komisyonunun verdiği karara göre, bütün hukuki neticeleriyle beraber rütbesi iade olunmaktadır.

Mağdur olduğu ve çok sıkıntı çektiği senelerde, Neyzen’in ‘Azab-ı Mukaddes’ adlı şiir kitabını okuyarak teselli bulan ve yarına ümitle ve hayat sevgisiyle bakan Doğan, ‘O müthiş şiirleri unutamam amma ıstırabım şimdi bu adil kararla dindi’ diyor...”

Gazeteciliği bıraktı ve 26 Şubat 1953 günü orduya döndü. Görev yeri, Hadımköy’deydi. Tümen komutanının yaverliliğini yapıyordu.

Ailesi İstanbul’da kalmıştı. Eşi yine dikiş dikerek, dantel örerek, kimya, matematik dersi vererek ev bütçesine katkı da bulunuyordu.

Bir zaman sonra, önce bu tekdüze hayattan sıkılmaya başladı. Milli Müdafaa Vekaleti’nin, muvazzaf subayların ihtiyaç nedeniyle “Askeri Adli Hakim” olarak yetiştirilmesine dair bir talimat gereği sınav açacağını öğrendi. Sınav Ankara’da yapılacak, başarılı olacak on subay Hukuk Fakültesi’nde okuyacaklardı. Okumaya meraklı bir insandı. Bu sınava katılmaya karar verdi. Ankara’ya gitti. Yüzlerce subay sınava katılmak için toplanmıştı. Sınava girdi. Ve sonucunu beklemeye başladı.

Bir süre sonra Ankara’daki sınıf arkadaşlarından Hakkı, 31 Ekim 1955 tarihinde, Eski Ali Paşa Caddesi, No: 88, Edirnekapı, İstanbul adresindeki evine şu telgrafi gönderdi:

“İmtihanı kazandın. Yedi Kasım’da Vekalette bulunacaksın. Kolorduya da tel çekildi.”

Ankara’da

Ankara’ya önce tek başına geldi. Hukuk Fakültesi’ne kaydını yaptırdı. Bir daire tuttu. Selanik Caddesi’nden Kocatepe’ye doğru çıktığında karşınıza aldığınız Kızılırmak Caddesi’ndeki İrengün apartmanında. Arkasında Kocatepe koruluğu ve su deposu,

Asanlık, Ateşin
 komseyle
 i Yugos-
 aki me-
 ilmiş.
 if aydan
 uzakre-
 Türkiye
 anleketi
 eder
 şükleri
 rında it-
 almıştı.
 Disipli-
 kenseyin
 eyanatta
 işi üze-
 antince,
 Hımedan
 isiraki
 ete tam
 le kutu-
 ghyette-
 Savun-
 isyanın
 uşunu
 aortıve
 şim La-
 nın te-
 Ger ya-
 sil etti.
 cıve De-
 at Köp-
 busul
 ve Tür-

Doğan Tanyer ile eski Muazaffer Tanyer evlendikleri yıl.

le
 il
 er
 Bakan-
 kayma-
 n-İskali
 çali me-
 1 Oz
 2. Oz
 Neceki
 3. Yalı
 kay-
 net kay-
 mskamı
 Şarkis-
 4. kay-
 Terme
 kayms-
 esayın
 ma; Şo-
 erantın
 i; Meç-
 ri Ökse-
 nğime;
 ünü Öz
 anğın
 mi Hız

Adâlet Komisyonunun ihya ettiği bir yuva

Mesleğine ve sevgilisine âşık bir teğmenin hayat hikâyesi

Doğan Tanyer, normal şekilde bir Türk kızıyla evlendiği halde eski kanun gereğince 1946 da ordudan tardedilmişti. Adâlet Komisyonu bu tard kararını kaldırarak Tanyerin bütün hukukunu tanıdı ve iade etti

YILMAZ ÇETİNER
 Yalova Adana ve Fethiye Muhabirleri
 Onunla, her gün gidip geldiğimiz açılış koridorlarında tanıştık. 'Ses ve Posta' gazetesinin zabıta ve adliye muhabirliği yapıyordu. Gayet sakin, imzalarının ve ağzının tasvirlerinin arkasında gizlenmiş bir hayat hikâyesi olduğunu tahmin etmek mümkün değildi. Zaman geçtikçe arkadaşlığımızı artdı. Doğan Tanyerin ga-

koida yaşadığım gibi, gece hayatında yaşadığı mahkemelerin de de Doğan'ın tutulduğu. Onun arkadaşlığını hiç bir zaman kırmadığını da söyleyebilirim...
 Doğan Tanyer bir gün, yasadışı koridorlarında bana hayat hikâyesini ve yaşadığı hukukluğunu anlatmıştı. Yalova, geçen yıl onun ordudan tardına sehep olan kanun B. M. Meclisi tarafından

kaldırıldığı zaman beraberce zevinmistik.
 Evvelki akşam mahabada çalışırken Ankara muhabirimizden gazetemiz; adâlet komisyonunun Doğan Tanyerin affedildiğine dair kararı haber olarak geldi. Ve artık ben de onun hayat hikâyesini kendi ağzından sizler duyuyorum.
 (Devamı Sa: 7 Sâ: 3 de)

Yılmaz Çetiner'in 19 Aralık 1952 tarihli Vatan'daki haber röportajı.

hemen solunda Ayşe Abla İlkokulu vardı. Oğlu da burada okuyabilirdi. Bu binalar, küçük bir orman görüntüsü veren Kocatepe şimdi yok; çevre düzenlemesi sırasında yok oldu. Evi tutunca ailesini İstanbul'dan getirtti.

O şimdi 34 yaşında, Hukuk Fakültesi'de birinci sınıf öğrencisi bir subaydı. Fiilen bir görevi yoktu, izinliydi. Sadece derslerine çalışacaktı. Bir bakıma bağımsızdı. Yalnız bir sorun vardı. Ev kirası, çocuğun okul masrafı derken, subay maaşından pek bir şey kalmıyordu elinde. Bu sorunu daERCÜMENT KARACAN ile Abdi İpekçi çözeceklerdi. Eski dostlar, "Madem Ankara'ya gidiyorsun, izinlisin, gazetesinin daimi bir bürosu olsun, sen de temsilci ol" demişlerdi. "Gizli" tutulursa neden olmasın? Kabul etti. İyi de para alacaktı gazeteden.

Milliyet gazetesinin hikayesini kaleme alan bir araştırmacı, gazeteci Sadun Tanju'nun elinde bulunan bir dosyadaki "notlar" dan yararlanarak şöyle yazıyor:

"*Milliyet*'in (..) Ankara muhabirliğini Bilal Akba, daha sonra Levent Esmer (..) yapmaktaydılar. *Milliyet*'in ilk yurt bürosu 1956 Mayıs ayında Ankara'da kuruldu. Kızılay'da, Sakarya Caddesi'ndeki Paşakay Apartmanı'nın ilk katında açılan büroya Doğan Tanyer temsilci olarak atandı. Muhabir olarak Mücahit Beşer ve Atilla Bartınlioğlu, bir ara da Orhan Türel çalıştılar. Bu ilk kuruluştaki temsilciliğin, kira ve işletme dahil tüm personel masrafı ayda 2.250 lira kadardı. Doğan Tanyer, bu günleri anlatırken, bu miktar aşıldığında Müessese Müdürü Nurettin Demirkol'un kızdığını söyler." (Emin Karaca, a.g.e., s.219.)

Milliyet bürosu, yazarın belirttiği gibi, Sakarya Caddesi'nde idi. Altı numaralı apartmanda. Bu apartman yerinde duruyor. Şimdiki Soysal İş Hanı'nın arka girişinin yanındaki apartman. Hemen giriş katında, sağda, üç odalı küçük bir daireydi.

1957 milletvekili genel seçimlerinin arifesinde *Milliyet*'in Ankara temsilciliğini bıraktı. *Cumhuriyet Gazetesi*'nin Ankara temsilcisi Ecvet Güresin İstanbul'dan arkadaşıydı. Birlikte çalışmak istediğini söylemişti. *Cumhuriyet*'in Ankara Bürosu'na geçti. Büro, İzmir Caddesi'nde, Kocabeyoğlu Apartmanı'nın ikinci katında bir dairedeki büroda, DüNDAR ARCA YÜREK, SAİT ARIF TERZİOĞLU da vardı.

Gazetecilik yıllarında yeni bir çevre edindi. Demokrat Parti'den, Cumhuriyet Halk Partisi'nden ve başka çevrelerden yeni tanışıklıklar, yeni ahbablıklar.

Kızılirmak Caddesi'ndeki ev Selanik Caddesi ile Meşrutiyet Caddesi'ne bağlanırdı. Meşrutiyet Caddesi'nde bir kitabevine sık uğrardı. Selanik Caddesi'nden hemen sağa dönüldüğünde, Hemşin Fırını'nın (Ekmek buradan alınırdı) yanında Cahit Zamangil'in "Hür Kitabevi". 1950'de milletvekili seçimini kaybedince bu kitabevini açmıştı bu kibar insan. C.H.P.'nin eski bir bakanıydı. Oturup, siyasi konuları görüşürlerdi. Demokrat Parti'den sevdiği insanlar vardı, ama, iktidarın gidişi pek öyle iyi değildi. Bunları konuşurlardı. Karşıdaki Ankaralı "Ahi Berber" Ömer Usta'da traş olurdu. Biraz aşağıda "Bahar Pastanesi" vardı. Çakıl taşlı, havuzlu, çardaklı pastaneye ailesiyle

gider, hakiki limonata içilir, piramit pasta yenilirdi. Cadde, şimdiki gibi, yüksek binalara, otuz tane otobüs durağına boğulmuş bir yer değildi. 1940'lı yılların bahçeli küçük apartmanlarının bulunduğu bir "Mahalle" ydi. (Bir araştırmacı "Bahar Pastanesi" nin 1963'de kurulduğunu yazıyor: Dr. Selçuk Akşin Somel, "Bahar ve Filiz Pastaneleri", *Yerel Tarih*, Sayı 4, Temmuz 1998, s. 10-11. Oysa bu pastane 1956 yılında vardı.)

Fakültede dersleri, hocalarla arası iyiydi. Yaşı 40'a yaklaşmış bir subaya saygı duyuyorlardı. İdare Hukuku'nun sözlü sınavında, Profesör Süheyl Derbil'in sorusuna cevap veriyordu ki, hoca uyuklamaya başladı. Profesör'ün doçenti Mukbil Özyörük durumu farkedince, yaşıtı öğrencisiyle sohbeteye başladı. Bir süre geçti, hoca gözlerini açtı, "Ne oldu?" diye sordu. Özyörük, "Tam cevap verdi hocam" dedi. Hoca da, "İyi öyle ise, on verelim" diye notunu açıklayıverdi. Özyörük, 12 Mart 1971 Muhtırası'ndan sonra tutuklandığında, Sıkıyönetim Mahkemesi'nde kendisini Doğan Tanyer savunacaktı.

Sonunda fakülte bitti. Sıra stajdaydı. Bu yüzden "gizlice" sürdürdüğü gazeteciliği bıraktı. Staja başladı, bitirdi. Bakanlık onayı ile 28 Ocak 1960'da Askeri Adli Hakim sınıfına geçirildi. Görev yeri, Ankara Garnizon Hakimliği idi.

Birkaç ay sonra da, çat kapı, ihtilal geliverdi.

Ankara Gazetecileri Futbol Takımı, 50'li yılların sonu, 19 Mayıs Stadı.

(Ayaktakilerden soldan üçüncü, sağ bek Doğan Tanyer)

27 Mayıs 1960'dan Sonraki Günler

26 Mayıs 1960 akşamı eve gelmemişti. Sabaha doğru radyodan Türkeş'in sesi ve marşlar duyuldu. İhtilal olmuştu. İhtilalciler arasında (Milli Birlik Komitesi'nden) sınıf arkadaşları vardı. Ona, ihtilal yapacaklarını söylemişler, görev vermişlerdi. İhtilal başlayınca, yanına birkaç Harbiyeli alıp, cezaevine gitmiş, tutuklu, mahkum, ne kadar gazeteci, üniversiteli varsa serbest bıraktırmıştı.

27 Mayıs öğle saatlerinde bir jecp ile eve geldi. İki lokma yemek sırasında, yaptıklarını, İnönü'nün evine uğradığını, anlattı. Paşa, Tanyer'i tanıır, severdi. Gazeteci Mustafa Ekmekçi sonradan şöyle yazacaktı:

"İhtilalin kurmaylarından -Şimdi Tabii Senatör- biri, o zaman askeri yargıç olan Doğan Tanyer'e şöyle demişti:

- Doğan sen İsmet Paşa'nın evine git. Şimdi herkes oraya koşmuşdur. Orada güvenlik önlemleri alın.

Doğan Tanyer, İsmet Paşa'nın evine gitti. Elini öptü. Paşa fazla yüz vermedi. İhtilalin bilgisi dışında oluşundan, hele bazı yakın çevresinin ihtilal olayına karışmış olmasından kırgın gibiydi. Sordu:

- İçlerinde sen de mi varsın?

- Evet Paşam.

- Kaç yıldan beri?

- İki..." (Mustafa Ekmekçi, "Ohhhhhh...", *Cumhuriyet*, 20 Eylül 1978)

Paşa, kızıp, küsecekti kendisine.

İhtilalin ileri günlerinde, Milli Birlik Komitesi, iktidar mensuplarını yargılamaya karar verdi. Bir "Yüksek Adalet Divanı" kuruldu. Ayrıca, dosyaları hazırlayacak, sanıkları sorguya çekecek "Yüksek Soruşturma Kurulu" oluşturuldu. İhtilalci arkadaşları, Doğan Tanyer'i bu kurula üye yaptılar.

Kurulun esas çalışma yeri, Ulus'daki T.B.M.M. binası içerisindeydi. Yirmi kadar üyeydiler. Bir sürü belge toplandı, dosyalar oluşturuldu. Bu arada yazılı, sözlü ihbarlar, çoğalarak önlerine yığılıyordu. Adanı

C.H.P. Genel Merkezinde, Doğan Tanyer İsmet Paşa'nın arkasında, 1957.

bunaltan, bezdiren bir ortam oluştu Bir gün Komite üyesi ve Ankara Komutanı Cemal Madanoğlu Paşa, Tanyer'in odasına uğradı. Paşa ile arası iyiydi. Bir köşeye yığılmış çuvalları göstererek, "Bunlarda ne var?" diye sordu. Tanyer, "Saçmasapan şeyler. Adam komşusuna kızmış, 'Koyu Demokrat' diye ibbar etmiş. Buraya göndermişler. Bu çeşit şeyleri çuvallara koydum" diye cevap verdi. Paşanın, "Ne yapmayı düşünüyorsun?" sorusuna da, "Hepsini yakmayı" şeklinde karşılık verdi. Madanoğlu kabadayıdı! "Yak gitsin yahu" dedi. Ertesi gün, o çuvallar bir kamyonetin içinde Gölbaşı'na götürüldü, emir uygulandı.

Ama "iş" hep böyle kolay tarafından sürüp gitmeyecekti.

Yassıada'da Bir Yargıç

Yüksek Soruşturma Kurulu İstanbul'a taşındı. Görev orada sürdürülecekti. Doğan Tanyer, kayınvaldesinin evinde kalıyordu. İhtilalın ilk gününden itibaren "Günlük" tutuyor, gördüğünü, duyduğunu, düşündüğünü günlüğüne geçiriyordu. Gördüğü bazı şeyler hoşuna gitmiyordu. Günlüğünde, 11 Eylül 1960, pazar gününe şöyle başlamış:

"Rahatsız bir uykudan sonra uyandım. Annemin kahvesi sinirlerimi yatıştırdı. Süratle giyindim, dosyaları bir otomobile yükleyerek Dolmabahçe'ye indim. İstanbul'da bulunan Yüksek Soruşturma Kurulu üyeleri bir odada toplandık. Adalet Bakanı Amil Artus, hepimizden tahkikatın seyri hakkında bilgi aldı. Adalet Bakanı'nı ilk tayininden itibaren beğenmemiştim. Yakından görünce hislerimde aldanmadığımı anladım. Kendisini gerçek bir bakan sanıyor, adeta tahkikatın teferruatı üzerinde yargıca baskı yapacak kudret ve yetkisinin olduğu zehabına kapılıyordu. Bu sebeple de benim izahatım sathi ve kısa oldu."

Bir deniz motoruyla o gün Yassıada'ya gidildi. Burada kalacaklardı.

Sorgular başlamıştı. Eski cumhurbaşkanı, başbakan, bakanlar, milletvekilleri, bürokratlar... Her akşam odasına çekildiğinde, o gün sorgusunu yaptığı kişi ile ilgili düşüncelerini, duygularını, o kişinin psikolojisini, yüz hatlarına, giysisine varıncaya kadar her gördüğünü günlüğüne geçiriyordu. Klasik sorgu, soru-cevap şeklindeki zabıtlar zaten dosyasına konuluyordu. Ama bir de bu zabıtlara geçmeyen noktalar, konuşmalar vardı, asıl önemli olan.

Gazetecilik günlerinden tanıdığı, yardımını gördüğü, İstanbul Emniyet Müdürü (Sonra Vali ve Belediye Başkanı) Kemal Aygün'ün sorgusunda bulundu. Ve akşam saatlerinde de günlüğüne yazdı:

"Morali bozulmuş, zayıflamış olarak karşımıza geldi.

Beni görünce, bir an yüzümde dost hatlar aradı.

Oturdu. Ölümünü beklermiş gibi, ümitsiz bir hali vardı.

Basit sorgusuna müteakip, konuşmak istediğini anladım. Söze şöyle başladı:

'Moralim çok bozulmuştur. Bana gösterdiğiniz güzel yüz, bu morali biraz takviye etmiştir. Bugünkü şartlar içinde bir şeyler saklamayı namussuzluk addederim. İhtilal gününe kadar etrafımı saran dostlarım, hepsi, hepsi, o Bedii Faikler, Falih Rıfkılar, Nadir Beyler, onların gazetelerinin mensupları, muhabir arkadaşlarım, hepsi müteceviz oldular. (Eroin kaçakçısı) dediler, (Kumar oynatıcı) dediler, (Silahlı çeteler kurdu) dediler. Bu deyişler karşısında gün be gün eridim.. Hergün biraz daha ölüme gittim. Bu durumda yalan söylemeyeceğimi bilmelisiniz. Ben bir itidal insanı olmuştum. Polisken anlayışlıydım. Valiyken öyleydim. Kime kötülük yaptım, bilemem. Böyle şey olmadı. Bana konuşma fırsatı, açılma imkanı verdiğiniz için sizlere teşekkür ederim. Beni tanyan insanların arasında olmaktan bahsiyarım. Bana yaşama gücü verdiniz. Sizlere teşekkür ederim. Minnet hislerimi kabul ediniz. Aylarca bulunduğum maddi ve manevi şartları bilerseniz, size duyduğum minnetin manasını daha derin anlarsınız.'

Ve ağlamaya başladı.

Sonra, teşekkür ederek ayrıldı.”

Adnan Menderes için de şöyle yazmış günlüğüne:

“Pencereden bakarken Menderes’in iki nöbetçi arasında geldiğini gördüm. Yavaş yürüyordu. Masum bir yürüyüşü vardı. Ellerini önüne bağlamıştı. Başı sağa eğikti. Ve yüzünde acı bir tebessüm vardı. Kendisine ‘Sabık’ dedirtmeyeceğini söylediği ve 1950’de iktidara geldiği zamanları hatırlıyorum.

Tam on sene iktidar sürmüş ve Yassıada’da bir iktidarı mahkum eden fiillerde hissesi olmuştu. İddia buydu.

Odadan içeri girdi. Üzerinde kurşuni bir elbise, beyaz gömlek ve siyah bir kırıvat vardı. Ben, elbise içinde külçeleşmiş, bitmiş, erimiş, kaybolmuş bir insan gördüm. O derece zayıftı ki. Yüzü sararmış, hatlar derinleşmişti. Saçlar gelişigüzel taranmıştı. Hafif sakalı vardı.

'O günlerin beyecanı içinde, o günlerin muktazatı (gerekleri) içinde ne düşünebilirdim? Yapılan işlerin bir merkezden idare edildiğini, bu merkezin de Halk Partisi olduğunu düşünmekten başka çarem yoktu' diyordu.

Yüzünün bütün kemikleri dışarı çıkmıştı. Çorapları bej rengindeydi ve pantolon paçalarından biri dizine kadar sıyrılmıştı.

Sualleri dinlerken incelmış dudakları titriyor, yüzünde yüzlerce tik dolaşıyordu. Bu ne çöküştü? Gözleri fersiz ve yaşlıydı. Önüne konulan vesikaları okuyamıyor, göremediğini söylüyordu.

Ellerini dizlerinin arasına almış, konuşurken öne arkaya doğru sallanıyor ve dizlerini de açıp kapıyordu. Boynu çok incelmış ve kırışmıştı.

Bu, artık yıkılan bir insandı.

Yüzündeki hüznü ifadeyi bir ressam yaratamazdı.

Bana gözleri hiç görmüyor gibi geldi. Bir âma gibi bakıyordu. Gömleği kirlenmiş,

dikişleri yenmiş ve liflenmişti.

Konuşurken zorluk çekiyor ve arada sırada gözlerini sımsıkı yumarak, nezaketle, 'Afedersiniz toplayamıyorum' diyor, 'Asabım bozuk, yorgunum, bir şey bile düşünemiyorum, ne oluyor, bilmiyorum' diye ilave ediyordu.

İki saat sürdü sorgusu ve sonra kendisine sordum:

'Rahatsız mısınız?'

'Tecritte mekalem kayboldu' dedi. Başını göstererek, 'Burası da rahatsız', göğsünü işaret ederek, 'İçerde de bir şey var. Bir sıkıntı, bir yıkıntı. Konuşamıyorum. Kimseye beni konuşturuyorlar' dedi.

Ben Menderes'in ölmüş olduğunu gördüm!

Türkiye'nin tarihinde şu veya bu şekilde tefsire uğrayacak rol oynayanlardan biriydi. Kelimelerim onun tarifini yapamaz. Ne söylesem, 'Emredersiniz' diyor ve ayağa kalkıyordu. Artık tahammülümüz kalmamıştı.

'İşimiz bitti' dedim. 'Emredersiniz' dedi.

Gözlerinden yaş akıyordu.

Diğer arkadaşlarımla tokalaştı.

'Emredersiniz' diyerek yavaş yavaş odamızı terkederken yuvarlanır gibiydi.

Menderes'in artık yaşamadığına kani idim."

Yassıada'da yargılananlardan biri de Esat Budakoğlu idi. Tanıştırlardı. Ziraat Vekilliği, Adliye Vekilliği yapmıştı. Uygur, olgun, sessiz bir insandı. Birbirini tanıyan iki insanın karşılaşması anlatılması zor, epey üzücüydü:

"Yüzü sararmış bir insan karşımıza gelip de beni görünce duraklayıverdi. Sandalyeye oturduktan sonra başını kaldırdığı zaman gözlerinden yaş akıyordu. İfadesini hicirıklarını tutarak zorlukla veriyor, yavaş yavaş konuşuyordu. Yüzü daha çok solgunlaşmış, vücut biraz çökmüştü. Yassıada'yı yadırgıyordu. Kendi hayatında burada kalmayı gerektiren bir fiil göremiyordu. 'Niçin burdayım, bilmiyorum' diyordu.

Diğer üye arkadaşlarımla dayanamayıp masayı terkettiklerini gördüm. Yalnız kalmıştık. Zorlukla ve ağlayarak verdiği ifadeyi tamamlayabildim.

Hayır, **ben hakim olamayacağım!**

Budakoğlu, yaşlı gözleriyle de metin olmaya çalışıyordu.

Bir saat kadar sürdü bu sahne, akşam yemeğinde içmeye karar verdim!

Giderken teşekkür etti.

Arkadaşlarım arkalarını dönmüşlerdi."

Askerlikten İstifa Ediyor

Kurul üyeleri arasında tartışmalar da eksik olmuyordu. 3 Kasım 1960 tarihi altında günlüğünde şu satırlar var:

"İki aydır üzerinde çalıştığımız silahlanma konusu bugün genel kurulda. Karara

bağlanıyor. Azalardan (x), Selahattin İnan için, silah taşımadan istediğimiz men'i muhakemeye itiraz etti. 'Bu adam canidir' diye bağırıldı.

'Biz bu adamın vasfına değil, suçuna ceza tayin ediyoruz' dedim.

21 mebus hakkında meri af kanunu sebebiyle men'i muhakeme kararı almıştık. Selahattin İnan'ın da suçu aynı idi.

Nasıl olur da, onun için özel bir muamele yapılırdı? Bu, hakimlik değildi. Bu karar tamamen hissi idi.

Münakaşamız kısa ve sert oldu. Yanımdaki bir arkadaş, (x) için, 'İnkılapta önce İstanbul Savcısı (y) 'ın köpeği idi. Günahlarını örtmek için saldırıyor, dedi.'

Bu tür tartışmalar, Doğan Tanyer'e ters geliyordu. "Yargıç"lık yapamayacağını anlamıştı. Zaten, Yüksek Adalet Divanı'nda görev yapacak savcılar kuruluna ayrılan soruşturma kurulu üyeleri arasına katılmaktan affını istemişti. Hele "Savcılık" hiç yapamazdı. Kafasına koymuştu; hele şu üzerindeki son görev bir bitsin!

Cumhuriyet Gazetesi Ankara Bürosu., 1961. (Telefonda konuşan: Doğan Tanyer, yanında ayakta: Özgen Acar, Masa kenarında: temsilci, sonradan senatör Ecvet Güresin, arkasında Haluk Bey.

Ankara'ya döner dönmez, asıl görev yeri olan 28. Tümen Komutanlığı'na ordudan istifa dilekçesini verdi. Arkadaşları vaz geçirmeye çalıştılar. Direndi. Tahammülü kalmamıştı. İsteği, bakanlıkça 26 Eylül 1961'de onaylandı. 21 Ekim günü de ilişiği kesildi.

Ertesi gün gidip *Cumhuriyet* gazetesinin Ankara Bürosu'nda yeniden gazeteciliğe başladı.

Bir de, Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi'nin "Felsefe" bölümüne yazıldı.

Tekrar Devlet Memurluğuna Dönüş

Tuğgeneral Fuat Doğu, Milli Emniyet Hizmetleri (MAH) Başkanı idi. Doğan Tanyer'i tanırdı. O günlerde MAH yeniden yapılanma içerisindeydi. Başbakan İnönü bizzat ilgileniyordu. Teşkilata bir Hukuk Müşaviri gerekiyordu. Başkan, bağlı olduğu Başbakanı'na, "*Doğan Tanyer'i Hukuk Müşaviri yapmak istiyorum*" dedi. Başbakan da, "*Olur*" dedi. Zaten Başbakan, Tanyer'i daha önce görmemezlikten gelirken, bir gün meclis koridorunda "*Öp bakayım elimi*" deyip elini uzatmış ve kendisini affetmişti!

Böylece, gazeteciliği bırakıp, 1 Ekim 1962'de MAH'daki görevine başladı.

23 Aralık 1966 tarihine kadar burada (sonra MİT)'te çalıştı. 1 Ağustos 1964 - 1 Eylül 1966 tarihleri arasında Almanya'da, Münih şehrinde görevli olarak bulundu.

Almanya'dan döndükten sonra kuruluştaki kalmak istemedi. Naklen 24 Aralık 1966 günü TRT'de göreve başladı. Bu kuruluştaki Teftiş Kurulu Başkanlığı'na getirildi.

13 Temmuz 1967, İzmir Büyük Efes Oteli. Halikarnas Balıkcısı'nın solundaki Doğan Tanyer.

Yaşar Kemal, Doğan Tanyer'in yanağına buse kondururken. 1971, Sıkıyönetim mahkemesi kapısı.

Geçimsiz değil, uyumlu, olumlu adamdı; ama olaylar üzerinde durma tarzı, vardığı sonuçlar kimilerinin hoşuna gitmiyordu. Televizyonda, "Türkiye'nin Kalbi Ankara" adlı, Sovyet sinemacılarının yaptığı bir belgeselin oynatılması üzerine kıyametler kopmuştu. "Moskova'nın propogandası yapılıyor" diye ortalığı velveleye verenler vardı. Genel Müdür ürkmüş, Televizyon Dairesi Başkanı hakkında idari soruşturma açılmasını istemişti. Tanyer soruşturmayı bizzat yürüttü ve "Suç yoktur" dedi. Sadece bu da değil. "Usulsüz harcama yapılıyor" diye bir dizi soruşturma yapıyordu. Bütün bunlar, kimilerini kızdırdı. Yönetim Kurulu toplanıp, önce Erzurum Radyosu Müdürlüğü'ne atadı, sonra geri adım atıp, Genel Müdür Müşavirliği'ne getirdi Tanyer'i.

Kızak bir görevdeydi. Emeklilik hakkını da elde etmişti. "Emekli olup, avukatlık mı yapsam?" diye düşünürken, bu kararını vermesini hızlandıran bir olay gerçekleşti.

Avukat

12 Mart 1971 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri muhtıra vermiş, Sıkıyönetim makamları hızlı bir çalışma temposu içerisine girmişti. Gözaltına alınmalar, tutuklamalar yoğunlaşmıştı. 27 Mayıs İhtilali'nin liderlerinden Korgeneral Cemal

Madanoğlu'nun "cunta" kurduğu iddiasıyla yargılanacağı günler yakındı. Paşa, Doğan Tanyer'i çağırış, "Emekli ol da avukatlığı al" demişti. O da, 16 Temmuz 1971 günü emekliye ayrıldı. Bir büro tutup, avukatlığa başladı.

İlk vekaletnameler, paşadan ve aynı soruşturma kapsamındaki Doğan Avcıoğlu, Osman Köksal, Cemal Reşit Eyüboğlu'dan geldi.

Avukatlığı boyunca binlerce dosya geçti elinden. Yılmaz Güney'den İsmail Cem'e, Mümtaz Soysal'dan Sevgi Soysal'a... Yüzlerce kişinin idari, hukuki, cezai dosyalarını üstlendi.

Avukatlık yaptı.

Yıllar çabucak geçti. 1990'lı yılların ortalarına doğru mesleği bıraktı. Yaşlanmıştı. Bıkmıştı da.

12 Ağustos 1998 günü eşini kaybetti.

Öyle pek bir yaşama arzusu taşımadan birkaç yıl daha geçirdi.

10 Ocak 2003 günü hastalandı. Hastaneye kaldırıldı. 20 Ağustos günü vefat etti.

Özet:

Makalede Cumhuriyet kuşağı aydını Doğan Tanyer'in (1921-2003) yaşam öyküsü, oğlu Turan Tanyer'in kaleminden dönemin panoraması ve ilginç anekdotlarıyla birlikte ele alınmaktadır.

Anahtar sözcükler: Doğan Tanyer, Ahmet Tevfik Bey, Yılmaz Çetiner, Kemal Aygün, İsmet İnönü, Adnan Menderes, Gazetecilik, Babıali, Ankara, Hukuk, Demokrat Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, Yassıada.

Abstract:

Written by his son Turan Tanyer, the article looks at the life of Doğan Tanyer (1921-2003), against the general background of his time, with a number of interesting anecdotes.

Keywords: Doğan Tanyer, Ahmet Tevfik Bey, Yılmaz Çetiner, Kemal Aygün, İsmet İnönü, Adnan Menderes, Press, Babıali, Ankara, Law, Democrat Party, Republican People's Party, Yassıada.